

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

M. Fabii Quintiliani Institutionum Oratoriarum Libri Duodecim

Summa diligentia ad fidem vetustissimorum codicum recogniti ac restituti

M. Fab. Quintiliani Declamationes Undeviginti. M. Fabii Avi Et Calpurnii
Flacci Declamationes. Auctoris Incerti Dialogus De causis corruptae
Eloquentiae - Cvm Variorum Notis

Quintilianus, Marcus Fabius

Lugd. Batav. ; Roterodami, 1665

CCCXXV. Haereditas fidei commissa.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12889

men erat profecto, numen illud, quod subjiceret faces, quod acrioribus stimulis agigaret. Vos de cæde torquebatis: ille de sacrilegio confitebatur.

CCCXXV.

*Hæreditas fidei commissa.*¹

Pauper & dives vicini erant. Pauperi uxor speciosa: rumor erat adulterari pauperis uxorem à divite, conscio viro: delatus lenocinii reus pauper, & absolutus est. Dives decessit hærede instituto bonorum omnium paupere, & elogio tali. PETO UT HANC HÆREDITATEM RESTITUAS ET CUI ROGAVI. Petit à paupere uxor hæreditatem: tanquam fidei commissam.

S E R M O.

Quid dicimus quomodo hæc uxor & hæres erit, & adultera non erit? quomodo si conscius nullius flagitii fuit maritus, illius potissimum fidei hæc hæreditas mandata est? Invenienda est enim aliqua causa propter quam hæres sit. Nunquid hic dives hanc speciosam adamavit; cum ipsa loqui nihil ausus est, locutus est cum viro, & inde opinio: dum captat, fecit testamentum. Quædam etiam si rhemate non continentur, natura tamen ipsa manifesta sunt. ² Matrimonium inter hos non esse qui litigant, videatur nihil luce clarius.

Non

¹ *Tanquam fideicommissam petit.*] Vi-
debitur fortasse prima fronte tale quid
hic deesse, uxori tuæ restituas. Sed reve-
ra nihil deest, præterquam quod virgulis
inclusum (ut quicquid aliud simile) ad-
jecimus. Nam si dives ita specialiter
pronuntiasset, uxori tuæ restituas, semo-
ta esset omnis controversa inter virum
& uxorem: omnique modo restituenda
esset hæreditas mulieri ex testamento
divitis. Hoc ergo facit quæstionem,
quod dives expressè quidem à paupere
petiit, fidem ejus secutus, hæreditatem
restitueret, penes se non haberet: sed
cui restitueret, de eo nihil dictum est nò-
minatim. In hoc ambiguo certat uxor
conjectura, & ex tacita fide & voluntate
fideicommissum petit. ejus enim in eo
probatio est, ut l. quidam cum filium-
familias ff. de hæred. institut. ubi apud
Africanum nihil testator quicquam ver-

bo ab hærede petierat. hic minor dubi-
tatio, quia restitui quidem, sed indefi-
nitè postulavit. Illud notandum est,
uxorem hanc adulterii tantum suspen-
dam fuisse, non damnatam, absolu-
tumque pauperem lenocinii. Alias tur-
pi personæ fides tacita in fraudem legis
accommodata diceretur, essetque fidei
non uxoris actio. Habet hæc declama-
tio aliquid commune cum ea apud Se-
necam lib. 3. controv. 16. *Ærodius.*

² *Matrimonium inter hos non esse qui litigant.*] Immo erat, & id meminisse ac præferre per totam orationem oportebat declamatorem. Hoc est, quod vult Fabius, & sic expressit: *Matrimonium inter hos esse, qui litigant, videatur luce clarius.* Hoc scilicet pudore abstinere à quibusdam, quæ alioquin utiliter in causam possent dici. *Ærodius, videatur mihi luce.* Gronovius.

¹ Non enim ego intelligo litem fidei tacite commissam, nisi conscio. Hoc eo pertinet, ne quis iudicum manifestas exigat probationes. Non est causa, quæ recipiat testem; non est causa, quæ recipiat consignationem: scrutamur conscientiam ejus, qui adversarius est. Totum ergo hoc iudicum opus est, ut inveniant veritatem: quæ ita demum poterit esse manifesta in causis latentibus, & natura conditis, si nihil existimaverint exiguum, quo inveniri veritas possit. Sic ergo preparandus est animus iudicum, ut etiam levioribus argumentis commoveri possit. Difficile est quidem natura probare tacitum fidei commissum: quomodo tamen probamus? Quædam, etiam si per se firma non sunt, comparatione vincunt. Hereditas aut ad pauperem pertinet, aut ad uxorem pauperis: si ad pauperem non pertinet, ad uxorem pertinet. Elogium scriptum est palam certe & manifeste: electus hic est ad transitum hereditatis: hujus silentium & fides est utique de restituenda hereditate. Ergo debet restituere alicui: si non huic, statim interrogo cui: Habent hoc incommodi controversiæ scholasticæ, quod quibusdam respondere non possunt: & quædam incommoda hujus generis, etiam² in foro aliquando descendunt: ³ & ideo difficultatibus quoque utendum est.

DECLAMATIO.

⁴ Ergo tibi non debetur: superest ut alicui debeatur. Non dicis, Superest ut huic debeatur. Fidei tuæ

COM-

¹ Non enim ego intelligo litem.] Thadæus ighorat rō ego. Arrodus: Neque intelligo hereditatem. Scribe: Neque item intelligatur hereditatem fidei tacite commissam, nisi conscii. Hoc est, illud quoque, etsi non palam dictum & expressum, appareat tamen & intelligatur iudicibus, non facturum fuisse divitem, ut pauperis fidei committeret hereditatem sine nomine ejus, cui restitui debeat, nisi hic pauper amoris erga uxorem conscius diviti fuerit. Talis est actio, de qua Quintilianus 9. Instit. 2. Ita ergo fuit nobis agendum, ut iudices illud intelligerent factum, delatores non possent apprehendere, ut dictum: & contingit utrumque. Idem.

² In foro aliquando.] Lege in forum.

³ Et ideo difficultatibus quoque utendum est.] Quintil. lib. 10. c. 5. Sua brevitati gratia, sua copia: alia translatis virtus, alia propriis. Hoc oratio recta, illud figura declinata commendat. Ipsa denique utilissima est exercitationi difficultas. ut illa, quam ἄστρον quæstionem vocat Africanus, l. qui quadringenta. ff. ad leg. Falc. Ex illo capite Quintiliani, ut ex aliis locis supra Declam. 261. & 271. & 316. facile est judicare, cur ex declamationibus quæ omnes Coloratæ dici possunt, quædam specialiter Tractatas appellet. Arrodus.

⁴ Ergo tibi non debetur.] Mariti argumentatio est, in qua supplere id oportet,

commissa hæreditas est. Quam committendi causam putamus? Necessè est infirmam esse personam, cui restitui oportet: cum infirmam dico, ¹ non statim infirmiore dico quam te: ² non est: vitavimus per te ipsam fortunæ imbecillitatem. Pauperem fecit hæredem. Ergo oportet inveniri personam, quæ possit esse sub tutela tua, cui minus tuto relicturus fuerit hæreditatem, quam tibi. Ergo infirmam personam oportet esse foeminæ: & si quid ad hanc infirmitatem adjici potest, pauperis foeminæ. Adsum huic foeminæ: duxi ex tua persona argumentum, ducere ex nostra volo. Dico hunc animum fuisse divitis, ut hanc faceret hæredem: cujus fidei committit? maritum scripsit hæredem. Ergo si neque inveniri persona infirmior potest altera, quæ tibi subjiciatur, quam hæc: neque familiarior huic, quam tua: credibile est idcirco sic scriptum esse testamentum. ³ Quædam argumenta etiam ex incommodis pe-

tenda

tet, Si me non rogavit ut tibi uxori meæ (quanvis parum ea sit uxor, cum qua non modo jurgium est, sed lis) hæreditatem restituerem: ergo tibi fidei commissum non debetur. Quia tamen me restituere voluit, superest ut alicui jure debeatur: sed si quemcunque alium, te multo magis deficiet probatio. Quæ sequuntur, sunt uxoris aut ejus advocari, argumentum illud mariti repellentis, & incumbentis in hoc maxime ut probet divitem sui contemplatione, pauperem rogasse, non ullius alterius causa. *Idem.*

¹ *Non te statim infirmiore dico.*] Qui tacite nobis fidem accommodant (unde fiduciarii, & fiducia dicuntur) ob id facere necessè est, quod minus tuto iis nominatim relinquere, aut restitui jubere possumus, quibus maxime volumus, vetante aut lege, ut Julia Papia, Voconia, aut alia quavis honesta ratione, puta, ne liberalitas nostra eum, in quem benefici esse cupimus, in invidiam trahat, aut parum honestam suspitionem. Sit igitur infirma oportet ea persona cui relictum volumus: & utique generaliter infirmior eo, per quem hæ-

reditatis nostræ transitum & transmissionem destinamus: sed sane in hac causa non infirmior. Nam quicumque is sit, non potest infirmior esse paupere. Restat ergo ut aliquis sit eorum qui sub tutela & manu sint pauperis: cujus generis certum est antiquis Romanorum legibus & hodie nostris, uxorem fuisse. De personis, quæ infirmæ dicuntur Paulus l. civitatibus. ff. de leg. lib. i. Hoc amplius (inquit) quod in alimentis ætatis infirmæ (puta senioribus, vel pueris puellisque) relictum fuerit: ad honorem civitatis pertinere respondetur. & Ulp. l. 3. §. item si is, de lib. exhib. *Idem.*

² *Non est. vitavimus per te.*] Thadd. non vitavimus. Errodus: non te statim infirmiore dico: quia in te non vitabimus hanc ipsam. Immo tollendum illud prius Non, quod contra mentem & artem declamatoris est. Sic enim ille voluit: Cum infirmam dico, statim infirmiore dico, quam te. non enim vitavit per te ipsam fortune imbecillitatem. Testator nimium. Gronovius.

³ *Quædam argumenta c. e. i. p. f.*] Videntur hæc potius Sermonis. Pithæus.

tenda sunt : fuerit necesse est ratio aliqua & causa, propter quam dives non ipsam, ad quam pervenire volebat hæreditatem, scripsit hæredem. Obstiterit oportet pudor : non ille reperiendi aliquem propinquorum : præteriit enim : non ille scribendi aliquem extrarium : hæredem enim scripsit extrarium : non ille bona sua in aliquem humilem demittendi : demisit enim. Obstiterit oportet familiarior aliqua causa. Non poterat salvo pudore hanc scribere hæredem. Postea vobis causam verecundiæ hujus approbabo, postea scribentis animum : interim fuit aliquid quod obstaret diviti, quo minus hanc scriberet hæredem. Quo merito, inquit, tuo te scripsit hæredem? Vox communis est. Iisdem verbis interrogare te possum. Quid merueras ut te scriberet hæredem? quamdiu etiam tertium non exhibes, cui debeat hæreditas, inter nos quæstio est. Si nominasses, fortasse & illi dicerem, Quo merito? Sed neque nominas ullum extrarium, neque vindicare tibi potes hæreditatem : proinde nobis responde. Quo merito? nullo. Quis ignorat testamentorum fortunam? & esset fortasse in totum iniquum requiri à nobis mentis alienæ rationem. Sunt quidem irrationabiles impetus animorum, quædam gratuita (ut vulgo vocantur) odia. Quotiens audivimus filium dicentem, Quo meo merito pater me exhæredavit? Nullam rem frequentior admiratio sequitur. Sed tolerabile erat, si interrogaremur hic tantum de hæreditate : altius convicium quæstio ista habet. Quid si non communis ista infamia fuisset? Quid ergo? negem fuisse rumorem, qui aspergeret hanc fœminam? tu scis an vera sint : & præsentem fortasse liti vel expediebat confiteri. Nam si istud quod intelligi vis, verum est : utique hæreditas nostra est : sed pecunia potius periclitemur. Nullum meritum uxoris tuæ adversus

1 Non ille reperiendi aliquem.] Lege, præteriendi. Ærodius.

2 Si istud, quod intelligi vis.] Immo, quod intelligi non vis. Patronus mulieris

volebat intelligi divitem amoris conscium fuisse : idque ex præscripto Fabii dives aut ejus patronus id intelligi volebant. Gronovius.

adversus divitem fuit. Quasi vero meritis tantum hæreditates contingant. Interest an ametur, qui amat? potuit hanc amasse fœminam dives, salva hujus conscientia. Erat speciosa: erat, potuit in hunc affectum incidisse. Multi sunt, qui testamenta sic scribant, tanquam illud ad vitam eorum pertineat: sic quidam hæredes scribunt eos quos captant, ¹ tanquam intellecturos, tanquam secreto scriptos. Potuit ergo amor in causa esse, ² potuit ipsa pudicitiae admiratio in causa fuisse. ³ Serit virtutum intellectum rerum natura. ⁴ Nulla tanta vitia sunt, quæ non meliora mirentur. Sed quatenus suspicamur, videor perspicere rationem quare hoc tibi mandaverit: nondum illa opinio, nondum accusator videt, hæc tanquam ab advocatis audies, ego de te suspicer. Pauper eras: vicinus eras: hujus notiores, certa sanctitas. Argumento probavimus: cum rumor utrunque infamaret, tu reus factus es: à te lenocinium committi dixit accusator, non ab hac adulterium. Non ergo nova hæc erit suspicio mea, neque ex me nata. Id quod accusator tibi objecit, hodie credo: locutum esse tecum divitem, egisse tecum, promississe tibi multa: novissime etiam jactasse testamentum.

CCCXXVI.

¹ *Tanquam intellecturos, tanquam secreto scriptos.]* Non nemo apud Ærod. tanquam in amicitiam allecluros, tanquam ad se attracturos secreto scriptos. Auctoris fuit: Sic quidam hæredes scribunt eos, quos captant, tanquam intellecturos, tanquam secreto scriptos. Sperant enim quocumque indicio, quacumque occasione id aliquando ad eos emanaturum, utcumque, cum scriberent, eos celaverint. Idem.

² *Potuit ipsa pudicitiae admiratio.]* Lacro in illa controversia apud Senecam: Sic etiam qui impudicas quarunt, pudicas honorant. Ærodus.

³ *Serit virtutum.]* Vet. cod. sedit. Pithæus.

⁴ *Nulla tanta vitia sunt, quæ non.]* Forte: Nulli tam vitiosi sunt, ut non meliora mirentur. Gronovius.